СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 69. Джерзі Ситі, Н. Дж., субота, 25-го березня 1939. No. 69. Jersey City, N. J., Saturday, March 25, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ОТВОРЕНО УКРАЇНСЬКЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО В ВАШИНҐТОНІ

ВАШИНҐТОН. — З днем 24. березня б. р. розпочало в Вашинґтоні свою працю „Українське Бюро". Його завданням є інформування американських кругів про українську справу, зокрема про змагання українського народу до створення незалежної, соборної, ні від кого залежної, народоправної української держави. Бюром кермує „Рада Українського Бюра". Директором Бюра є п. Евген Скоцко.

ГАЙНСА ЗАСУДЖЕНО ВІД 4 ДО 8 ЛІТ ТЮРМИ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорського політичного „боса" з Тамені Голу, Гайнса, засуджено за звязки з ґенґстерами й за опіку над ними на 4 до 8 літ тюрми. В той спосіб зломано сильну лайдацьку політичну систему, під опікою якої процвітав в Ню Йорку злочин. Гайнса засаджено вже до тюрми. Але він заповів дальшу боротьбу за увільнення. Колиб апеляційний суд затвердив засуд, то Гайнс ще має надію, що по двох роках він вийде з тюрми на „пароль". Визов цій злочинній політичній системі кинув окружний прокуратор Томас Дюї. Він теж допровадив до її зломання, та до засудження Гайнса.

БЕРУТЬСЯ ДО СУДДІВ.

НЮ ЙОРК. — Специяльний прокуратор Еймин, який потягнув до судової відповідальности за ріжні перекупства суддю Рудича, тепер робить досліди над фінансовими доходами бруклинських суддів Нови і Мартина.

ЕКЛЄС КИДАЄ ВИЗОВ КОНҐРЕСМЕНАМ.

ВАШИНҐТОН. — Голова федеральної банкової системи, Еклєс, що вцілости піддержує політику Рузвелта задовжувати край і витрачувати гроші на оживлення бизнесу, сказав конґресови, що коли той не вірить в таку політику, то хай її припинить. Це конґрес ухвалює висоту податків, задовжень, та витрат. Коли справді конґрес вірить, що ця політика недобра, і що обмеження податків та видатків поправить бизнес та поверне добробут, то це є обовязком конґресу чимскорше це зробити, говорив він. Обвинувачувати за це уряд нерозумно. Уряд переконаний, що його політика є добра і обмеження державних витрат в сучасну пору відбилосяб катастрофально на економічній системі.

На це зараз відповів сенатор Гарізон, що належить до „ощадностевого бльоку" і сказав, що ніхто й не мріє в сучасну пору вповні рівноважити державний буджет, але треба колись зачати це робити. Інакше, коли уряд рік за роком буде витрачувати, як має приходів і все більше та більше задовжувати край, то це цілком певно доведе до економічної катастрофи.

ЗАКОН, ЗВЕРНЕНИЙ ПРОТИ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТИ ЧУЖИНЦІВ.

ВАШИНҐТОН. — В конґресі, в палаті представників, перейшов закон і то майже без ніякої дебати, на основі якого будуть депортувати всіх чужинців, себто тих, що не є американськими громадянами, коли вони будуть пробувати голосити такі політичні кличі, які зміряють до повалення засад теперішного політичного американського устрою. Замітне те, що внескодавець Демпсі подав „основних засад", а конґресмени це викинули і подали лиш „засад", себто всяких засад.

ТЯГНУЛИ АРМАТУ НА ЗЛОЧИНЦЯ.

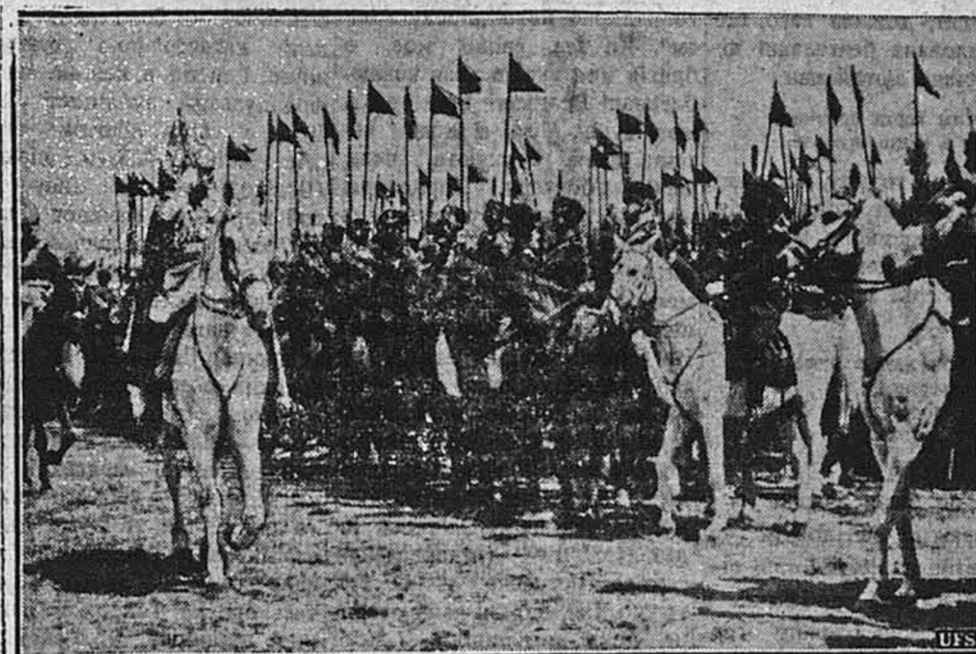
КОДІ (ВайомінҐ). — Один злочинець, Ерл Дюранд, що сидів в тюрмі за вбивство 4 осіб, вирвався з тюрми і втік в гори. Там його місцева міліція приперла на одній скалі, в малій шопі. Але він відстрілювався, вбиваючи двох міліціонерів. Хоч міліціонерів було сто, то проте вони не могли його взяти. Мусіли аж посилати за арматою. Та коли притягнули армату, показалось, що за той час, вночі. Дюранд зсунувся по небезпечній стіні вдолину і втік.

СТУДЕНТИ МАЛО ВИЗНАЮТЬСЯ В ПОЛІТИЧНИХ СПРАВАХ.

НЮ ЙОРК. — В Бруклинськім Каледжу пороблено досліди над тим, скільки американські студенти визнаються в суспільно-політичних справах. Вислідн показали, що вони, хоч читають ріжні ґазети і маґазини, то в суспільних справах визнаються дуже мало.

КОНЦЕРТ ДІТОЧИХ КОМПОЗИТОРІВ.

НЮ ЙОРК. — В Ню Йорку влаштовано концерт з творів композиторів, що мали від 12 до 16 літ. Серед творів були вокальні й інструментальні композиції, аж до симфоній включно. Деякі твори мали справжню мистецьку вартість. На концерті було поверх тисячі осіб.

ДЛЯ ВІЙНИ, ЧИ ДЛЯ ПАРАДИ?

Румунська кавалерія виглядає в параді перед королем дуже справна, але чи буде вона так само справна в війні, коли прийдеться їй боронити пшеничні поля, нафтові терени і інше багатство Румунії? Чи може король, що гарцює перед військом на білому коні, зовсім не піде до війни, а віддасть усе, щоби лише лишитися при праві відбувати такі паради?

ВТІКАЮТЬ ЖИДИ З БІРО-БІДЖАНУ.

В 1928 році основано в Советах державу для жидів. Основано оту державу над рікою Амуром у Сибірі. Біро-Біджаном названо її. Розмірено її на 11,500 квадратових миль. І вироблено пляни переселення туди щонайменше сто тисяч жидівських переселенців з України та Білорусі. Мали там жиди хліборобством заниматися.

У часі створення жидівської советської держави Біро-Біджану було там 34 тисячі населення, головно українців. Від 1928 до 1933 року переселено туди до хліборобських осель 19 тисяч жидів. Але за той самий час втікло з Біро-Біджану 13 тисяч жидів.

Тепер у Біро-Біджані нема навіть цілих 20 тисяч жидів, і то тільки одна четвертина їх поселена на землі. Решта до самого міста, що теж Біро-Біджаном називається, перейшла і торгує... Оце показує, чи можна утворити чисто жидівську державу, деб жиди і хліборобами поставали. Жиди головно до торговлі та до фахового життя привикли. А відомо, що не можуть всі люди бути тільки торговельниками та фахівцями. Тому жиди люблять жити по таких країнах, де є на кім торгувати та фахові праці виконувати.

ШКІЛЬНІ СПРАВИ.

Перший піврік шкільного року закінчено в УССР з досить низькими показниками успішности. Найбільша неуспішність шкіл це з російської мови. Багато вчителів російської мови пропускають лекції. В самій Одеській области за перший піврік пропущено 3,545 годин російської мови. Часописи добачують причини цього в недопускально повільному ліквідуванні наслідків шкільницької роботи „ворогів народу".

КІНО.

В київській студії закінчили накручувати колірову фільму „Сорочинський ярмарок". Незабаром випустять фільму „Щорс" (ще від 1935. року „крутять" цю фільму!) і „Вершники".

ПЛЯН РОЗВИТКУ КИЄВА.

Плян реконструкції Киева передбачає поширення міста в південному напрямку, здовж Дніпра, утворення нового Печерсько-Звіринецького району. Пошириться Київ і в західному напрямку новим районом Куренівсько-Петровського. Повстає й новий великий район за Дніпром. Усі урядові установи зосередять у центрі міста, чимало вулиць перепляюють. Плян передбачає утворення двох велетенських кілець з деревами, що охоплюватимуть місто, одне всередині, друге на периферіях міста.

БОРОТЬБА ЗА ДУШІ.

Боротьба за душі є тепер така нагальна, що не перебирає у способах та засобах, щоб тільки дійти до своєї цілі. Ось який випадок трапився в селі Травтолоках, зборівського повіту. До Петра Ґатали, свідомого українця, якого жінка латинського обряду, зайшов з колядою кс. Синуфка, римо-кат. парох Зарудя. Ґатала вийшов напроти гостя і в чемний спосіб перепросив, що в нього ще не по Йордоні і тому він не бажає собі покроплення хати. Цею заввагою кс. Синуфка почувся ображений і заскаржив Ґаталу до суду. Дня 17. лютого відбулася у Зборові розправа і суд ізза недостачі основ до скарги увільнив Ґаталу від вини і кари. Вислід того такий: 1) кс. Синуфка скаргою скомпромітувався перед цілим селом; 2) жінка Ґатали зголосила виступлення з рим.-кат. костела.

КУРСИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В БЕРЛІНІ.

Німецький Народній Університет Німецького Фронту Праці покликав проф. д-ра З. Кузелю на лектора української мови. Перший, зимовий курс триватиме по кінець березня.

ЗА ЛЕТЮЧКИ ОУН.

Окружний суд у Чорткові засудив Романа Мончаковського, молодого сільського хлопця з Джурина, на 2 і пів року вязниці за кольпортажу летючок ОУН.

ІСПИТ ДЛЯ МАЛОЛІТНІХ ЗЛОЧИНЦІВ.

В Анґлії переведуть небавом цікаву психольоґічну пробу у звязку з дослідами злочинности серед малолітніх. Перед збором психольоґів та педаґоґів стане 250 молодих злочинців і гонивітрів, щоб відбути своєрідний іспит. Підчас того іспиту фахівці та виховники мають витворити собі образ духового життя та окруження малолітніх проступників.

Управителем того „Виділу Дослідів", до якого належить багато професорів високих шкіл, директорів шкільних заведень та високих поліційних урядовців є відомий анґлійський економіст і дослідник рас Кар Сандерс. Від 4-ох місяців укладають окрему листу злочинів і 250 кандидатів до іспиту вибрали зпоміж 2,000 молодих злочинців. Для контролі є теж серед кандидатів деяка скількість чесних і статочних хлопців.

ЮВИЛЕЙ ЧАЮ.

У Лондоні святкували недавно 300-ліття того славного дня в Анґлії, коли вперше почали пити чай. Місто влаштувало великий хоровід, що нагадував карнавалу ревію, зображаючи найважливіші моменти, звязані з історією чаю. У поході йшли представники ріжних народів і рас, що плекають чай. Перше місце займали китайці, бо Китай, а не Індія є колискою чаю. Перші знавці чаю відкрили, що його смак і запах залежать від добірної сполуки ріжних родів чаю. Повстало окреме становище „змішника", що пробував змішувати всякі сорти чаю, щоб добути якнайкращий запах і смак. Такі смакуни рідкі і їм добре платять. Що-року найкращу змішку з усіх минулорічних жнив дістає в окремій скриньці анґлійський король. З нагоди ювилею чаю порішили одну дорогу фунтову скриньку зразкового чаю продавати на добродійні цілі. За таку скриньку міліонери, що в Анґлії радо стають філянтропами, платитимуть величезні гроші.

СІЧОВИКИ ДАЛІ ПРОДОВЖУЮТЬ БІЙ

БРАТИСЛАВА (Словаччина). — З території Карпатської України, занятої мадярами, перейшло до Словаччини кілька сот членів Карпатської Січи. Вони подали, що Січовики далі ставлять в горах завзятий опір мадярському війську і тим протестують проти загарбання Карпатської України Мадярщиною. Оповідають, що Січовики поробили в горах окопи, обгородили їх кільчастим дротом та відбиваються від мадярських наступів машиновими крісами. Брак поживи заступають дичиною, якої в горах є подостатком.

МАДЯРИ ЗАГАРБУЮТЬ ЩЕ БІЛЬШЕ.

БРАТИСЛАВА. — Мадярські військові частини напали цілком несподівано на українські села, що є в Словаччині. Вони перейшли границю і посунулись в глиб на яких 12 миль. Видно було, що вони змагають до границі в Карпатах, щоб таким чином побільшити простір, який відграничує теперішню Мадярщину від теперішньої Польщі. Словаччина не має наразі готового війська і не була приготована на такий випадок. Та оборону розпочала ґвардія Глінки. Мадяри мусіли відступати.

ЯК ЦЕ СТАЛОСЯ?

Словаччина запротестувала проти мадярського наїзду перед мадярським урядом, а той відповів, що нема ніякого нападу, а є тільки „вирівнання границь", яке буде доконане „мирним шляхом".

ЩО НА ЦЕ НІМЕЧЧИНА?

Словаччина є тепер під протекторатом Німеччини, яка зобовязана боронити її границь. Та виходить, що Мадярщина поступила в тому випадку „заскоро" і не питаючи Берліна, котрий і без того був занятий іншими справами: договором з Румунією і Мемелем. З цього власне хотіла Мадярщина скористати. І поставити Берлін перед доконаний факт. Так принаймні собі це толкують в Братиславі.

ЧАКІ ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

БУДАПЕШТ. — Міністер заграничних справ ґраф Чакі виясняв перед комітетом справ заграничних справу загарбання Карпатської України. Спершу заявив, що Мадярщина була від соток літ у тісній звязи з Німеччиною, та що та звязь тепер ще скріпилася, бо Німеччина хоче бачити Мадярщину сильною. Це видно і по тім, що вдалося Мадярщині відхилити її від вета в справі спільного польсько-мадярського кордону. І за те Мадярщина вдячна канцлерові Гітлерові, а його тепер критикувати, значилоб іти проти інтересів Мадярщини. Далі Чакі підкреслив, що Мадярщина запевнювала Польщу, що таки не зречеться Карпатської України. Приєднала для себе у тій справі Югославію, але не могла дістати згоди від Румунії, яка виставила претенсії до східньої смуги Карпатської України. Становище Румунії, говорив Чакі, довело до того, що сконцентровано по обидвох боках значні військові сили і могло прийти до воєнного зудару. Конфлікт злагіднився, коли Чакі повідомив румунський уряд, що про остаточні границі між Румунією і Карпатською Україною буде ще можна говорити, та що Карпатська Україна стане автономною провінцією Мадярщини.

ТРИ ДОГОВОРИ ЗА 24 ГОДИНИ.

БЕРЛІН. — На протязі 24 годин Німеччина заключила далекосяглі договори з Словаччиною і Румунією, а також з Литвою в справі Мемелю і союзу з нею.

РУМУНІЯ ПІД НІМЕЦЬКИМ ВПЛИВОМ.

БУКАРЕШТ. — Німеччина поширила свої економічні, політичні й стратеґічні впливи на Румунію. Вона буде контролювати цілу продукцію і збут нафти, як і інші природні багатства. Вона забиратиме пшеницю, а навіть зможе будувати пристані над Чорним морем. Значить, що зможе мати тепер нову базу для евентуальної війни з Советами.

ДОЛЯ СЛОВАЧЧИНИ.

БЕРЛІН. — Договором, який заключила Німеччина зі Словаччиною, признано Словаччині суверенні права держави. Вона буде могти мати свої власні консуляти чи посольства. Німеччина зобовязалась між іншим до оборони її границь. Тепер питання: як це все буде виглядати у практиці?

ЛИТВА І НІМЕЧЧИНА.

КОВНО. — Німеччина мала піти Литві на „приятельські" уступки як у справі вживання Мемелю як пристані, так і в інших, головно господарських справах. Зате Литва стала тепер по стороні Німеччини у політичному розумінні. Це значить, що Німеччина уже так якби граничила з—Советами.

ПОЛЬЩА МОБІЛІЗУЄТЬСЯ.

ВАРШАВА. — Усі здають собі вже справу з того, що договір Німеччини з Литвою за прилучення Мемелю до Німеччини нівечить впливи Польщі на Балтику. Всі відчувають, що приходить черга на Данціґ і Коритар. Ось тому стягає Польща з Данціґу і Ґдині всі залізничі машини та ваґони. Вони потрібні також і для мобілізаційних цілей. Війна так якби висіла над головою. Супроти того Польща готова скінчити з невтральністю і станути по протинімецькій стороні.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО І КОГО ЗАВІВ?

(1) Траґедія, яку знову переживає Карпатська Україна, опинившись під мадярським ярмом, повинна заставити нас усіх добре проаналізувати все те, що сталося. Очевидно, що не маємо тут на думці тих темних духів, яких у нас не бракує, що то саме такі траґедії вживають для скріплення своєї руїнницької роботи і нищення тих добутків, які нація здобуває у терпіннях і крові. Нам іде про чесну, розважну і спокійну застанову над тим, що сталося і що може чи повинно статись.

Хто хоч трохи визнавався у відносинах, які настали в осені минулого року, коли то відходили до Німеччини Судети, знав, що вже тоді мало прийти до цілковитої ліквідації Чехословаччини. Словаччина, з власної волі чи під впливом Німеччини, вже тоді готовилась проголосити цілковиту незалежність, себто відірвання від Праги. Це знали дуже добре в Ужгороді, тодішній столиці Карпатської України. Знали це пізніші члени уряду Карпатської України, бо самі словацькі провідники їх в цю акцію втаємничили. І саме ця постанова словаків так дуже ускладнювала положення Карпатської України і політику її провідників. Словаки питали тоді ради у націстичних провідників. Але українські провідники Закарпаття того не робили. Тому вони цілком не знали, чи і які Німеччина має щодо них пляни. Вони і були перші, що виявили свою готовість оставати далі в межах нової федеративної держави чехів, словаків і українців, а тільки на випадок, якби Словаччина таки не захотіла бути в тій спілці, рішено тоді проголосити повну незалежність Карпатської України. Але в тім останнім випадку всі знали, що Карпатська Україна, якщо не дістане забезпеки з боку великих держав, не зможе сама вдержатись. Всі знали, що вона зараз впаде жертвою Мадярщини і Польщі. Та проте таки рішено, як Словаччина стане самостійною, проголосити незалежну Карпатську Україну, хочби це стояло навіть і життя тих, що це зроблять. Та Словаччина по довгих ваганнях таки не відступила від Праги. Таким чином зродилася Чехо-Словаччина. Так було минулої осені, а те, що сталося тепер, було нічим іншим, а тільки тим, що вже мало наступити в жовтні чи листопаді минулого року. Ніхто, буквально ніхто, з українських провідних людей тоді не знав, яка буде правдива роля Німеччини в справі Карпатської України. І мабуть, те саме повторилось тепер. Минулої осені були тільки здогади, а ніщо інше. Одні з наших провідних людей вірили, що Німеччина не допустить, щоб Мадярщина загарбала Карпатську Україну, бо обстоюватиме право самоозначення, а другі в те сумнівались і вважали, що Німеччина торгує Закарпаттям. І так виразно поінформовано про цю справу і нас в Америці. І саме тому ми з Америки намагались здобути в Анґлії попертя незалежности Карпатської України на випадок, якщо Словаччина відійде від Праги. Ми виразно домагались в Анґлії, і то документально, що демократія повинна сказати своє слово в обороні Закарпаття і взяти його під свою опіку. Але вона — вмила від цього руки.

Наш єдиний, незрівнаний Шевченко...

...І примиренному присняться
І люди добрі, і любов
І все добро, і встане вранці
Веселий, і забуде знов
Свою недолю; і в неволі
Познає рай, познає волю
І всетворящую любов.

Це кінцеві рядки Шевченкового заспіву до його поеми **„Відьма" (1847),** тієї чудної пісні про українську кріпачку Лукію, що знасилувана злочинним паном і ставши матірю близнят, дожила того, що коли підховала безталанні діти, то тойже лютий пан

Дочку на хорта проміняв,
А сина в карти програв.

Та проте в годину, коли кат її життя вмирає, вона, Лукія, з глибин неземного милосердя до ворога, йому страшливий його гріх проти неї — прощає.

І свічечку дала в руки
І перехрестила,
Заснув ворог перед нею,
Як тая дитина...

Поправді:
Якаж це пісня пісень!

Ми зважмо ось притім те, що її автор це ніякий собі там сентиментальний робантик з хоробливо перечуленим серцем та з театральною позою моралїста, а поет таких пісень жорстокої пімсти, як **„Тарасова ніч", „Гайдамаки",** або **„Гамалія".** І зважмо, що епоха Шевченкової творчости взагалі це — як я вже нераз підкреслював — епоха поезії романтичної, могутньо підсиленої впливом анґлійського поета **лорда Байрона,** значить з похилом до понурої, ворожої життю траґіки. А ота поезія кохалась головно і передовсім в оспівуванню героїв, які жили головно для себе і в першу чергу власне щастя мали на очах. І це так жагучо і виключно, що коли вони всеціло щасливі бути не змогли, то це ставало для них джерелом найбільшої розпуки. Отаким то чином та колишня поезія романтичного песимізму, якої характер відношено згодом усеціло — хоч і не зовсім слушно — до Байрона як до його творця — увела в европейські літератури Шевченкової епохи **культ хоробливого еґоїзму** через те власне, що поети того напряму мали здебільша власне щастя своїх героїв на приміті, і протиставляли так одиницю, **тобто індивідуум,** широкому суспільному загалові і долі того загалу. І то залюбки на тлі чужих, далеких середовищ еґзотичного характеру, під впливом чого перекладна література тоді стала дуже модною. А що Шевченко як поет доволі критично відносився до тої літератури своєї доби і свідомо ставився до неї як до чогось, що — за його думкою — треба було поборювати, на це нам доказом власні його слова в передмові до готованого ним **в р. 1847** другого видання **„Кобзаря",** де між іншим читаємо таке:

„Випускаю оце в люди другого „Кобзаря" свого; а щоб не з порожними торбами, — то наділяю його „предисловієм". До вас, слово моє, о братія моя українськая возлюбленная! Великая туга осіла мою душу. Чую, а іноді і читаю: ляхи друкують, чехи, серби, болгари, чорногори, москалі, — всі друкують, а в нас ані телень, начеб усім заціпило. Чого се ви так, братія моя? Може злякались нашествія іноплеменних журналістів? Не бійтесь: собака лає, а вітер несе. Вони кричать, — чом ми по московськи не пишем? А чом москалі сами не пишуть по свойому, а тільки переводять, тай то чорт зна по якому: натовкмачать якихось **індивідуалізмів** (підпреслення самого Шевченка. — О. Г.), то що, так, що аж язик отерпне, поки вимовиш..." („Кобзар", вид. В. Доманицького. ст. 619-620).

Отож, як бачимо:

Чужинецька „індивидуалістична" поезія, якою москалі захоплювалися так, що їх власна література просто топилася в повені перекладів, а їх навіть кращі поети просякали чужинецьким духом геть, вона як поезія **вузькозорого еґоїзму** була Шевченкові противна вщерть. І ми можемо сказати, що він свідомо протиставляв їй поезію **геройської самопожертви** во імя вищого ідеалу, прообраз якої бачимо не лиш в поемі „Відьма", але в цілому ряді інших прегарних поем Шевченка, де до того героєм з правила рідна, українська людина. І з того в Шевченка як одна з фундаментальних основ його творчости — **момент внутрішнього здоровля,** моральної сили як відпору проти всякої душевної хоробливости і морального розкладу, такого питомого напр. усій московській літературі, все одно, чи вона байроністичного напряму, чи створена Достоєвським чи Турґеневом, Ґорким, Толстоєм, чи кимось з поетів сьогоднішньої большевії. Цеж ідеал морального здоровля нації розмальовує Шевченко, коли в поемі **„Чигирин"** каже:

Я посію мої сльози,
Мої щирі сльози.
Може зійдуть і виростуть
Ножі обоюдні,
Розпанахають погане,
Гниле серце, трудне,
І вицідять сукровату,
І наллють живої
Козацької тії крови,
Чистої, святої.

І я думаю, що в таких і їм подібних словах нашого поета ми маємо не тільки вислів його негодування з погляду на темні сторони життя в його національнім середовищі, але із погляду на загальну атмосферу життя в европейськім світі Шевченкової епохи. Воно відомо ось, що головні напрямні моралі того віку довели вкінці до того морального банкроту, що зазначився епохою т. зв. **„фен де сієкль-ю"** — 90-ті роки! — а далі катастрофою світової війни. І якщо в наших часах французький публіцист Леон Доде у своїм відомім творі **„Ле стіпід XIX-ем сієкль"** (Безумне століття) винує за той моральний банкрот в першу чергу поетів, письменників і фільософів того віку, то ми, українці, можемо сміло сказати, що наш єдиний, наш незрівнаний Шевченко це той з великих поетів його століття, в якого творах зберігався просто міліоновий капітал щонайздоровішої людської етики. Правда — свойого часу, і то ще не так то дуже давно, европейська критика добачувала головно у творах Достоєвського та Толстого найвищий прообраз модерної суспільної етики та намагалась видвигати як ідеал людини саме типи, тими письменниками в їх творах створені. Але сьогодні, саме в часі, коли провіщувана Достоєвськими і Толстоями людина олицетворилася в представниках московського большевизму, а проголошувана ними етика стала фундаментальною основою кривавої большевицької деспотії, сьогодні культурний світ пізнає щойно всю вбивчу отрую, перепоюючу духову спадщину тих прославлених письменників Москви, і всю, справді **цілющу, справді визволюючу глибінь моралі, проповіданої поетом України:**

„Якщо в Достоєвського — каже німецький дослідник, проф. університету в Кеніґсберґу, **проф. д-р Карль Маєр** — скрізь атмосфера душливих пивниць, божевілля, злочину та неприродніх наклонів, то духовість Шевченка **вщерть і всеціло здорова;** він дитина здорових батьків, які. правда, повмирали надто рано, замучені негодами кріпацтва, та проте все життя Шевченка це один доказ на те, яка могутня, природна сила була в ньому" (Байтреґе цур Украінеркунде, Берлін 1937, ст. 7).

Все ось у Шевченка як один з найсильніших підйомів душі в темряві, душі в розпуці, являється момент **надії на визволення.** Надії, яка в розумінню нашого поета набирає таксамо глибоко символічного, зовсім своєрідного значіння, як і багато дечого іншого в нього, зокремаж напр. поняття сліз і плачу як чинника вщерть здорового і позитивного. Так ось у присвяті М. С Щепкину **„Пустка"** (1844) наш поет каже:

Заворожи мені, волхве,
Друже сивовусий!
Ти вже серце запечатав,
А я — ще боюся...
Боюся ще погорілу
Хату руйнувати,
Боюся ще, мій голубе,
Серце поховати!...
Може вернеться надія
З тією водою
Цілющою, живущою, —
Дрібною сльозою..."

І тому помилявсяб дуже той, хто, читаючи Шевченковий вірш, звернений до Гоголя як до „великого друга", що „сміється", тоді, як Шевченко „плаче", розумів би це так, начеб то Гоголь своїм творчим сміхом, тобто ґеніяльною сатирою перемагав темряву порабощеного життя довкола, а Шевченко вдоволювався лиш безпомічним плачем. Ні — це далеко не так, це може просто навпаки. Бо якщо ми розважимо все те, що нам сьогодні відомо про індивідуальність та про безхарактерність Гоголя, і порівнаємо те з духовістю Шевченка, то годі не сказати, що Гоголевий сміх такий затроєний, такий траґічний, що він подібно, як і сміх **Ґрібоєдова** („Ґоре от ума!") скидається більш на розпучливий плач. Тоді, як „плач" Шевченка це лиш душевна парафраза лютого бунту поета проти деспотії і неволі, це ті „щирі сльози", з посіву яких — як ми вже чули — мають вирости обоюдні ножі, щоб розпанахати гнилі серця. Значить плач як символ цілющої бунтарської стихії, і тимто щось далеко здоровіше і цінніше для нації, ніж Гоголевий сміх.

І в тому іще одна з безлічі тайн творчости Шевченка, а саме:

Тайна його чудової живучасти та всеприсущости в нас в епоху кожної ґенерації і в околі кожного середовища України. Оцеж саме тому і вплив його слова росте в нас від покоління до покоління, завжди в щонайтіснішім звязку з життям нації, як за Миколи, так і за Олександра, і другого Миколи, і червоних царів, і стількиж по цей, що й по той бік Збруча, та по цей і по той бік Карпат.

Д-р Остап Грицай.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Заходом ВСІХ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ, а саме: 15, 102, 108 З ЛЕЙКВІД; 112, 251, 260, 291, 334, 336, 358, й 364 З КЛІВЛЕНД, ОГАЙО,

:——:——: відбудуться :——:——:

У ВІВТОРОК, 28. БЕРЕЗНЯ 1939, ТОЧНО В ГОД. 8. ВВЕЧІР

Загальні Орґанізаційні СОЮЗОВІ ЗБОРИ

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ (Велика Галя), 2255 Вест 14. вул., КЛІВЛЕНД, ОГАЙО.

Всі Союзовці повинні прибути на ці збори. Обовязком відділів є **повідомити також картками членство про ті збори,** зазначуючи, щоби не тільки старші члени, але також і молодь прийшла на збори, бо на зборах промовлятиме окружний організатор **Василь Загаєвич,** який **фактами докаже,** що не має для нас українців кращої і відповіднішої організації під кожним оглядом, понад Український Народний Союз.

Справа для нас Союзовців, особливо в Клівленд, О., й околиці є дуже важна, бо вже, як читаємо „Свободу", інші місцевости випереджують нас. До цього не можемо допустити.

Членів з кляси „Т" проситься мати **конечно грамоти зо собою!**

Таксамо буде зреорганізований Центральний Комітет Союзових Відділів і наради у справі Союзового Дня.

Делегати на останній конвенції й всі відділові урядники мусять бути безуслівно.

Стефанія Палівода, радна УНС.; **О. Е. Малицький,** контр. УНС.

ПРИГАДКА
ТИМ, ЩО БАЖАЮТЬ ПОДАТИ В „СВОБОДІ" ВЕЛИКОДНІ ЖЕЛАННЯ

Пригадується всім українським і іншим бизнесменам, діячам і всім громадянам, котрі бажають подати святочні желання своїм клієнтам, приятелям і знайомим у спеціяльнім Великоднім числі „Свободи", яке появиться з датою 8. квітня, що замовлення такого оголошення з текстом його й належитістю **мають бути в адміністрації часопису найдальше до 3. квітня.**

Адміністрація „Свободи".

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА
В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.
Частина перша.

(37)

Данило ставився з донесенням перед царем. Іван Василевич приняв його сурово. Оповідання Данила про полон Кудеяра турками не зробило на царю вражіння; цар не зробив по тій причині ніякої замітки.

Вишневецький, діставши приказ застановити воєнні кроки, вернувся у свій Білів і вислав до Жигмонта-Августа письмо, просив прощення за виїзд, заявляв готовість служити свому властивому королеви і цілком повинуватися його волі. Жигмонд-Август відписав йому ласкаво і просив вертатися. Вишневецький скликав своїх козаків.

— Плюньмо, браття, — сказав він — на сю глупу Москву і ходім у свою Україну. Нема кращої землі на світі над нашу вільну Україну. Прийшов я сюди з вами задля того, щоби рушити московського царя з його військом на бісурмана; не удається нам це, то нема нам що тут робити. Царської ласки і соли нам не треба, бо ми маємо землі і всякого добра доволі.

— Правда, батьку, — відкликнулись козаки — до чорта з нею, з цею Москвою; і дітям і внукам закажемо ходити сюди, хіба коли війною підемо на москвитина.

І зібрались всі та відїхали з Білева. Доніс про це цареві білевський воєвода. Цар сказав:

— Прийшов як пес і пішов як пес. Туди йому дорога!

Цариця Анастасія і її брати добились вкінці свого. Цар не пішов в похід, голубчик Івашка оставсь нероздільно з своєю ягницею, як він називав жінку в хвилях ніжности. Ненависного Сильвестра вже не було. Але здоровля цариці не поправлялося, а чим раз гіршало. Вона їздила разом з царем до Сергія, до Пафнутія і в інші святі місцевості; а ніхто вже без Сильвестра не смів представляти цареві, що йому треба розглянути цілу річ, а не їздити по монастирях. Молитви, як видно, не помагали здоровлю цариці. Вона обильно роздавала милостиню; в кожне свято її боярині запомагали товпу жебрачок; з цілої російської держави приходили до неї жебрачки по милостиню; по приятельськи допускала вона їх до себе і розмовляла о ділах спасаючих душу, — і всі хвалили її милосердність, говорили, що вона мати страдаючих, а тільки бідного Кудеяра не було нікому викупити з неволі.

Не помогла цариці і милостиня, не помогло їй і це, що по всіх церквах і монастирях молилося духовенство за її здоровля. Цариця померла.

Цар не тямився з горя; але за два тижні віддався розпусті і забавам, щоби потішитися. Він собі вбив в голову, що Анастасія була жертвою уроків і отруї після намови Сильвестра. Бомелій, щоби звинити себе, старався підтримати цю певність, представляв цареві, що чари, котрими давно пошкоджено цариці, були такі сильні і так вепіли підорвати її здоровля, що ніякі його ліки не могли нічого вдіяти, а з того всього доходить до такого заключення, що коли не можна померлої вернути з гробу, то цар повинен, по крайній мірі, хоронити себе і своїх дітей від лютих ворогів, окружаючих його престол. Бомелій приняв православія, ходив до церкви, бив поклони і твердо придержувався постів, але в розмові з чужинцями висмівав все те в мові, котрої москвитяни не розуміли.

ЧАСТЬ ДРУГА.

I.

Неволя.

Над береґом заливу Чорного моря розложилося багатолюдне просторе місто; острокінчасті мінарети, копули і зелені вершки топіль вибігають у воздушну синяву з купи цеглянних дахів; доми побудовані на один, а багато на два поверхи, розділені вузькими неправильними вулицями. Вікна виходять по більшій части на подвіря... На західній стороні міста, по скалистій горі, тягнеться грубий, темно-сірий мур, що скручується на північнім заході до берега моря і закінчується при самім березі величезною башнею з вхідовою брамою; на полудневій стороні, на горбі, чорні, понурі мури турецької твердині з чотирма башнями, а під горбом, над морем, друге укріплення, де міститься двір турецького начальника. Це місто Кафа, славне з давних часів, в старині ґенуенська кольонія, центр торговлі на Чорнім морі, а тепер центр турецької власти над Кримом і цілим берегом чорноморським, осідок беґлербеґа або ґубернатора: він наглядає над кримським ханом і має начальство над турецьким військом, що складається з тімарні (служачих військово властителів більшої посілости, неначе шляхти), сіпаїв (оплачуваної кінниці) і еджидів (в роді козацького війська). Давна слава торговельного й промислового міста не затьмилася для Кафи, від коли поступила під турецьку власть; в ті часи вона віддавалася одинокому промислові, бо ледви чи було в Европі яке друге місто, де би цей промисл процвитав. Це була торговля невільниками; з іменем Кафи лучилось поняття про живий товар; кожного, хто приїхав до Кафи, відразу вражав звук кайданів, ланцухів і вид безчисленного множества невільників, переходячих за гроші з рук до рук. Всілякі краї, племена, фізіономії і мови були в Кафі заступлені: черкеси, грузини, калмуки, молдоване, перси, поляки, греки, німці, мадяри, чухни, — люди обого пола і всякого віку; але найбільше продавалося там русского народу, зі всіх околиць і всякого звання: бо татарам було на руку ловити русских людей; русский товар мав ліпшу ціну, русских невільників дуже радо купували на ґалери, не тільки в мусулманських, але і християнських краях. В надморських пристанях Італії, Франції, Іспанії можна було бачити їх цілі товпи, сховані і сидячі при веслах на ґалерах; майже всі вони переходили через кафинський ринок і дуже рідко, щоби не було у багатшого купця того товару, закупленого у татар і хованого для відпродажі з зиском. Але не треба думати, мов то тодішна Кафа була виключно магометанським містом; половина мешканців складалася з християн ріжної віри: грецької, вірменської, римської; їх побожність посвідчали численні церкви, котрим процвитали не перепинювало в ті часи віротерпиме панування Солеймана, хоч рівночасно та побожність не спиняла християн тримати в кайданах і продавати мусулманам своїх братів по хрещенню.

Були два роди невільників. Одні — товар приватної торговлі; татари по кождім нападі приводили наловлених руських людей до Кафи і продавали купцям звичайно на ринку, де майже кожного дня, від рана до вечора, роздавалися стогни, жалі і прокляття в ріжних мовах, найбільше в руській;. купцями були тамошні мешканці, але лучалися і заїзджі, що прибували до Кафи за торговельними справами.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НЕ ЯСНО.

Перед Економічним Клюбом у Ню Йорку відбулася дискусія між банкиром Джеймсом Варбурґом і адвокатом Джаном Фостером Долесом над справою, якої міждержавної політики держатися Злученим Державам.

Перший з них заявлявся за спільну акцію Злучених Держав з демократичними державами Европи, а другий за те, щоби Америка держалася осторонь від усяких европейських клопотів.

Перший з них керував в велику війну продукцією амуніції в Злучених Державах, а другий був адвокатом американської мирової комісії в Парижі. Значить, навіть таким людям питання американської заґраничної політики ще не вирішене.

НЕ ВМЕРЛА МЕЛЯСА: БОЛЯЧКА ЗАДУШИЛА.

Варбурґ говорив, що Америка може врятувати волю в світі, приступивши до союзу демократичних держав та поборюючи тоталітарні держави. Отже як Америка не приступить до демократичних держав і не піде до війни, пропаде в світі свобода.

Долес говорив, що як Америка піде до війни, то навіть як вона війну виграє, особиста свобода пропаде. Принаймні тимчасово, а може й на все.

Чи не стоїть Америка (і світ) перед утратою громадянських свобід і на випадок участи Америки в війні й на випадок, як вона буде від війни держатися осторонь?

ЦІНА ПУСТИХ ФРАЗ.

Сказав у своїй промові Долес, що теперішня американська невтральність не є ніякою невтральністю, а лише її викривленням.

Це могло би комусь здаватися дуже хитрою політикою вдавати зо себе невтрального, а рівночасно робити зовсім щось інше. Та Долес доказує, яку ціну мусить заплатити той, що голосить одно, а робить друге:

„Ми говоримо лише поняттями святости державних угод, закону й порядку та спротиву аґресії. Наш уряд називає себе самого ліберальним, а тимчасом він стає головним оборонцем фільософії про потребу захования старого стану й в цей спосіб тратить увесь моральний вплив на німецький, італійський і японський народ".

Ціна незгідности заяв з вчинками — втрата морального впливу.

ПРИЯЗНЬ ЧИ ВОРОЖНЕЧА?

Підписуючи з Німеччиною торговельну угоду, румунський уряд рівночасно мобілізує свою армію. Себто сподівається якогось нападу на Румунію.

Робить це мимо цього, що він дістав урочисте запевнення від Німеччини, Мадярщини й Болґарії, що ці держави на Румунію нічого не затівають.

Як каже відома американська кореспондентка О'Гер МекКормик, якраз запевнення Німеччини, що Німеччина нічого злого не наміряє проти Румунії; дають Румунії основу підозрівати, що Німеччина щось проти неї готує.

КУДИ ТИ ІДЕШ?

Буває таке й в особистих відносинах. Люди, що вдають приятелів, рівночасно поза плечі ніж готують, а рівночасно в очі запевняють, що вони вас всіми силами попирають. І відтак ще дивуються, що їм з часом ніхто не вірить.

На Кавказі оповідають анекдоту про вірменів, які звісні з того, що один до одного дуже заздрісні, що один одного без причини обдурив би й зрадив би. Стрічається двох з них на поїзді. Куди ти ідеш? — питається один. У Тифліс, — відповідає другий.

Тамтой замовчав, але по його погляді було видно, що відповідь його сильно огнівила. Чогож ти гніваєшся на мене? — перший питається. Я справді їду в Тифліс.

Я знаю, що ти ідеш у Тифліс, — не здержався другий; але чомуж ти мені кажеш, що ти ідеш у Тифліс, коли ти справді ідеш у Тифліс?

ДИВНІ ЧАСИ.

Литва віддала Німеччині Мемель і тепер одинокий корабель литовської военної фльоти остався без порту.

Тимчасом у Вашинґтоні живе Гурбан як признаний представник неіснуючої держави Чехословаччини.

Нагадується анекдот про чеськословацького премієра Годжу та націстичного лідера судетських німців Генлайна. Генлайн домагався позиції в чеськословацькім кабінеті. Годжа запропонував йому міністерський портфель без теки: міністерство кольоній.

Таж Чехословаччина не має кольоній! — каже Генлайн.

То нiщо, — каже Годжа. А ось Італія має міністра скарбу, а Німеччина міністра справедливости.

ЖЕРТВА ПРОФЕСІЇ.

Між жертвами німецької окупації Чехії є англійський ґазетяр, Ґ. Е. Р. Ґедай, кореспондент американських ґазет. Як німецькі війська вмаширували в Чехію, він сховався в анґлійське посольство й виїхав звідти аж тоді, як йому запевнено безпечний переїзд.

Чому він ховався в анґлійській амбасаді, догадатися не важко: певно щось писав проти німецької окупації.

Можна припустити, що він писав те, в що вірив. І не писав нічого проти волі своїх ґазет. А все таки він нині не може продовжувати своєї служби в Чехії ні Німеччині.

ВИМОВНЕ ПРОПУЩЕННЯ.

Президент Рузвелт приняв оноді князя Асканія Кольонну, ново йменованого амбасадора Італії. Князь мав документ, у котрім було написано: „Його величество Король Італії й цісар Етіопії"...

Президент Рузвелт, витаючи амбасадора, сказав: „Мені приемно приняти від вас лист, котрим ваш пануючий, король Італії, встановляє вас амбасадором..."

У цей спосіб президент зазначив, що уряд Злучених Держав не признає окупації Етіопії Італією.

ПОХВАЛИЛИ.

Большевицькі симпатики нібито обурюються тепер на так звані пацифікації українського населення в Галичині й кажуть: „Бачите, що Сталін усе таки кращий!. І він міг би українців пацифікувати, але він не хоче!"

Один американський письменник, пишучи про сімю горлорізів, запевняє, що кожний з них мусить мати якусь доброту. Один з них, показуючи ножем на письменника, сказав з насолодою: „Бачиш цей ніж? Якби я хотів, я міг би запустити його тобі в кишки!"

„Так!" каже автор. „Ось це нарешті показалася його доброта... Він міг би запустити ніж мені в кишки, якби йому лишень хотілося. Але йому не хочеться".

Добряга Сталін.

Володимир Бльондиненко, (Ню Йорк).

ВРАЖІННЯ З ПОДОРОЖІ ПО ЕВРОПІ

(6)

Польська вулиця плюндрує українське майно у Львові...

Я вернув до Львова якраз 2-го листопаду 1938 р. Був це памятний день, коли у Відні представники двох великих держав, фон Ріббентроп та ґр. Чіяно рішали спільні границі між Мадярщиною та Чехословаччиною, а заразом долю молодої Карпатської України. Від висліду цеї історичної конференції залежало багато.

Польська преса, публична опінія та сам уряд не переставали в унісон горлати про конечну загибіль Карпатської України. Що більше, здовж Карпат, на Підгірю та Покутті, польський уряд сконцентрував значні військові сили, які готові були кожньої хвилі машерувати на територію Карпатської України, щоб „зробити лад з українськими терористами". Українська преса у Львові мала постійний каганець на устах. Щоденники, а то й тижневики, виходили з великими білими плямам, а польська вульґарна, вулична преса не переставала верещати, немов ця біблійна товпа до римського намісника: „Розпни Його, розпни".

Розуміється, це п о г а н о вплибало на українців. Щойно заблисла зірка для Карпатської України, а тут вже чигає другий окупант з хижацькими пазурами, щоб задусити цю маленьку, нерозвинену ще дитину...

Але, українці були певні, що всеж таки їм, полякам і мадярам, не вдасться так легко заграбати чужу землю. Вони ждали на радіовий комунікат з Відня. Польська поліція заборонила слухати українські авдиції з закордону і брутально переслідувала тих, що своїми власними апаратами слухали про це, що діється у Відні. Українці дрожали, що ось ця наша рідна земля, своя держава, хоч як і маленька, може нагло опинитися в іще гіршій неволі, як була передтим...

Коли проголошено висліди відомого віденського арбітражу, **яким приділено Мадярщині Ужгород,** Мукачів і Берегово, українці впали на дусі. На хвилю зникла велика надія, бо вірилося, що ось кінець буде скоро.

Польська „уліца" гуляє.

Тимчасом, у Львові та по інших великих містах Сх. Галичини, коли українці в церквах та домах взносили благальні мольби за Карпатську Україну та цілу українську націю, польська „уліца", очолена польськими студентами, академічною „золотою" молоддю, **почала орґанізувати дикі, нечувані в культурному світі, герці, щоб пімститися за це, що їх уряд програв справу „спульней ґраніци".**

По всіх вулицях Львова сунули хмари здичавілої польської молоді, військових, які з пекольним криком **„зґінела Украіна"** почали нищити все українське, що попало під руки.

Дня 3-го листопаду, 1938 р. польські вандальські виступи набрали нечуваної сили. Сотки й тисячі польської шкільної молоді, обладованої течками з цеглами почали нападати на українські інституції.

Розуміється, що ця здичіла товпа польських „рицежи", не перебирала в своїх нищеннях. На вул. Зіморовича міститься відома ц е н т р а л я **„Центросоюз".** Там потягнула польська дич з криками: „біць, вистшеляць вшистків гайдамакуф!" Працюючий персонал, безрадний, **бо поліція відмовилася прийти на охорону,** почав власними силами боронитися. В одну хвилину всі двері були забарикадовані.. Тим способом відбили атак.

Звідси „хоробрі" поляки потягнули під **„Дім Українських Інвалідів",** що міститься на вул. св. Софії ч. 25. Тут дикуни-ляхи не завагалися нападати на тих, що фізично не могли ставити жадного опору. Всі вікна були вибиті. Безногий інвалід **п. Фостяк потерпів рівнож биття від польських вандалів.**

Такого самого „прийняття" дізнала **„Українська Захоронка"** та дім студентів **„Торговельної Академії".**

Я ходив і дивився з якою брутальністю польська дика товпа безкарно нищила українське майно. Серце краялося, я дрожав цілий, й кров бухала мені до лиця. Польська „панствова поліція", стояла мовчки, неначеб це товпа робила щось, що зовсім законне.

Хто тільки говорив по українськи на вулиці Львова, того зараз нападало по кілька польських хуліґанів, які з криком „гайдамака", валили на землю та масакрували.

В пятницю 4-го листопаду 1938 р. польський терор над українськими інституціями та українцями осягнув найвищого щабля. Біля год. 2-гої пополудні, товпа серед дикого крику виринула з вулиць Третього Мая та Сикстуської й окружила **„Народню Гостинницю"** та редакції видавничого концерну І. Тиктора („Новий Час", „Народня Справа", „Комар", і пр.). Всі вікна були вибиті. Робітничий персонал редакцій забарикадував входи та пробував боронити їх. Ляцька товпа з криком „Зніщиць ґняздо гайдамакуф" — кинулася з камінням, цеглою а залізними штабами на дім, двері, вікна. Кликана поліція прибула з великими опізненнями, і зараз, замісць розігнати напасників, поліція почала слухати „жалів" поляків, як то вони є загрожені „гайдамаками". Замісць розігнати товпу, **поліція вдерлася через дах** до кімнат „Народньої Гостинниці та „Нового Часу" — та виарештувала кожню стрічну особу українського походження. Це арештування відбувалося при акомпаніяменті товпи, яка кричала **„мордоваць украінскіх збуюф".**

Всіх українців, арештованих в „Новому Часі", забрали спеціяльними автами на поліційні арешти. Їх трактувано там не як людей, що боронили свого майна, але як якихсь злочинців.

Коли вони по кількох годинах вернули до своїх канцелярій, вони там знайшли велику руїну: поперевертані столи, шафи, всі книговодчі прилади, лямпи, порцеляна і пр. **Замісць виконувати свої обовязки та стерегти публичного ладу, польська поліція своїм провокативним поведенням тільки заохочувала товпу до вандальського нищення українського майна.**

Але, на тому ще не кінець. Друга ґрупа польських студентів повела хуліґанський наступ на інші українські установи. І так, **Матірне Товариство „Просвіта"** на Ринку та Руській вулиці була вже давно сіллю в очах поляків. Там вони тепер і сконцентрували свій похід. Але на велике щастя, тут вони стрінули сильний опір з боку українців, що приготовили оборону. Відома **Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка** потерпіла вибиття шиб та знищення книжок, що були за вітринами.

Загрожені українці товпою, почали боронитися в той спосіб, що розпочали атак на товпу, обкидуючи її камінням, д ріжними предметами. Під натиском тим, поляки уступили на Ринок, та утворили правильний фронт проти українців.

Я був в товаристві українського університетського студента та спішив в напрямі „Просвіти". Ми ледви втікли, коли нас окружили поляки. На жаль, мій товариш подорожі, вдарений залізом по голові, впав непритомний на землю.

З трудом мені вдалося при помочі другого мого знакомого забрати його до Української Лічниці.

(Далі буде).

ПОВІДОМЛЕННЯ

Заходами українців в Америці повстало з початком місяця березня 1939 р. „Українське Бюро" у Вашинґтоні. Його завданням є належне інтерпретування американцям українського національного питання та праця в напрямі витворення прихильного наставлення американського загалу до української справи.

Тілом, яке має за завдання дати Бюрові загально-громадянські основи, всебічно піддержати його в праці та слідити за збереженням політичної лінії Бюра, являеться Рада Українського Бюра, в склад якої входять наступні особи, горожани Злучених Держав: д-р Олександер Неприцький - Грановський, д-р Лука Мишуга, Микола Мурашко, Дмитро Галичин, проф. Григорій Герман, Володимир Череватюк та Евген Скоцко. Остаточне рішення про заснування Українського Бюра у Вашинґтоні запало на основних зборах Ради Бюра в Ню Йорку, дня 28-го лютого б. р. Бюро являеться корпорацією, яку згідно з леґальними вимогами зареєстровано в Окружному Уряді у Вашинґтоні.

Подаючи ось це до відома українського загалу, ми бажаємо звернутися з проханням до всіх українських установ та всіх видавництв, щоб з нами на будуче кооперували, як через виміну думок, так теж і через надсилання своїх видань. Головно просимо цього від усіх українських часописів та інформаційних бюр, в ріднім краю і на еміґрації.

Адреса Українського бюра така:

UKRAINIAN BUREAU
Southern Building, Washington, D.C.

Кабльова адреса:

Ukrainburo—Washington, D. C.

ЗА УКРАЇНСЬКЕ БЮРО
У ВАШИНҐТОНІ:

Евген Скоцко, директор.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Другий відділ У. Ч. Х. ОДВУ.

Дня 13. людого відбулися орґанізаційні збори від. 19. У. Ч. Х. ОДВУ, на котрих виголосила реферат п. Стефанія Галичин, голова орґанізації. Говорила про завдання цеї орґанізації. В дискусії піднесено запит, чи можна творити по місцевостях більше відділів. У відповіді подано, що можна, якщо є відповідне приміщення. У звязку з тим відбулися дня 5. березня збори в дільниці при 23-тій вулиці і Бравн. На них промовляла окружна орґанізаторка пані Ворончак. Зявилось поважне число наших громадянок. І всі вони разом з дівчатами вписались до відділу. При тій нагоді членниці У. Ч. Х. зібрали $4 на дім для українських старців у Філядельфії.

О. Фостик.

КРАЙ БЕЗ ПОДАТКІВ.

Істнує такий щасливий край у середущій Америці — Нікараґва, де громадяни не платять податків. Тільки чужинці платять таксу за дозвіл виконувати якусь професію. Всі державні видатки державний скарб оплачує з мита на всякий товар. У 1923 і 24. р. озброєні ватаги з сумежного Гондурасу перейшли кордон; у Нікараґві нема постійної армії і нелегко було боронитися. Але за два-три дні зібрали експедиційний корпус, що пішов маршем на 200 км. від столиці назустріч бандитам. Усе населення радо поспішило з допомогою харчами та мулами. За мули, що згинули в битвах, уряд заплатив власникам добрі гроші кілька тижнів пізніше, коли настав спокій. Громадяни Нікараґви не платять ні сотика на платні президента республики, міністрів, послів і сенаторів.

ЯК ЩЕ ДОВГО?

Пункт, де стрічаються границі Мадярщини, Румунії й Югославії, на полях мадярського міста Сеґеду. Вся ця земля колись належала до Мадярщини й Мадярщина бажала би собі привернути стан зперед війни. Чи зміниться й ця границя серед граничних перемін в Европі?

НАРОДИ І СКАРБИ ЗЕМЛІ

На нашій землі живе тепер близько 2 міліярди людей. Уся ця безчисленна маса людей має свої потреби у ріжних предметах, конечних для життя та життевої вигоди. Земля є тим джерелом, з якого люди витягають поживу, одіж; вона має у собі джерела енергії і тепла. Земля постачає також матеріялів до будови людських домівок. До всіх цих конечних потреб людини черпаемо сирівці з землі, тому засоби сирівців на поверхні і в глибині нашої землі є предметом безупинних дослідів учених.

Характеристичне, що в усіх дипльоматичних переговорах, що велись останніми роками також завсіди порушують питання розділу сирівців поміж поодинокі народи.

Досліди Лейта.

Справою природних багатств зайнявся теж м. ін. канадійський учений Франк Лейт. Він уложив спис сирівців, що є тепер у руках людей, та обрахував на який час вони ще можуть вистанити. З усіх ділянок сирівців першої потреби найцікавіше вийшли досліди над мінеральними запасами людства і засобами джерел енергії.

Лет постарався означити приблизно загальну скількість мінералів у природі, металів і метальоїдів, що їх можна добути із земної кори, вод океану і атмосфери. З металів у земній корі є 7.96 прц. алюмінія, 4.44 прц. заліза, 3.21 прц. вапна, 2.48 прц. потасу, 2.47 соду і 2.28 прц. маґну. Інші металі становлять тільки дуже дрібний відсоток маси твердої шкаралущі нашої землі.

Щодо інших первнів, то вони становлять головну масу земної кори, як нпр. кисень (47.77 прц.), кремінь (кварц) 27.25 прц.; інші первні, як водень, уголь, фосфор, хльор, сірка становлять тільки незначний відсоток земної кори. З того видно, що зі загально вживаних металів не заліза, але алюмінія є найбільше на світі. Зокрема не може людство нарікати на брак таких первнів як вапно, потас, сод і маґи, яких є у нашій землі велитенський запас.

Оливо, цинк та мідь.

Дуже велику ролю у виробництві грають такі загально знані металі як оливо, цинк та мідь. Одначе їх є на землі дуже мало, бо вони становлять тільки 0.02 прц. складу земної кори. Одначе природа так щасливо для людини уложила зложжя тих цінних мінералів, що вони покищо вистарчають для потреб людства.

Одначе як це виказати обрахунки знавців запаси тих металів вистануть тільки на найближчих 100 років. По тім часі дуже сумнівне чи вдасться знайти нові зложжя тих металів при всьому розвитку нашої геольогії. Тому люди мусітимуть використовувати також дуже низько-процентові руди, які нині викидають як відпадки. Також людство мусітиме заступити ті металі іншими, яких є більше в нашій землі, якнпр. алюміній і маґн; ясно, що раніше будуть мусіти винайти наперед дешеві способи їх експльоатації. За тим природним процесом, коли заступатимуть одні металі другими промовляє і цей факт, що в ост. 3—4 десятиліттях незвичайно зріс ужиток алюмінія у найріжнородніших ділянках людського господарства. Таксамо виринає щораз більше на поверхню людського господарства маґн, якого фабрикація доволі дешева.

Метальоїди земної кори.

Зате багато в земній корі метальоїдів. Їх стане для мешканців це й до далекої будуччини. І так нпр. хльору є в земній корі 0.01 прц.; він становить 60 прц. кухонної соли, де є злучений атом хльору з атомом соду; на брак соли ніяк не можна нарікати.

Подібні скарби мінералів, що необхідні для промислу нашої доби плавають у водах наших океанів. І так нпр. в одній шестистінній милі (коло 4 км.) океанічної води знаходиться коло 90 міл. том хльору, 53 мільони тон соду, 5.7 міл. тон маґну, 4.3 міл. тон сірки, 3.3 міл. тон потасу, 2.4 міл. тон вапна, 310,000 тон брому і 200 тон йоду. Не диво, що вже тепер істнує цілий ряд фабрик, що добувають з морських вод маґн і бром. У всіх океанах нашої землі, міститься 60 міліярдів тон йоду, так що нема страху, щоб навіть найдальшим поколінням мешканців нашої землі забракло нпр. йодини.

Скарби у повітрі.

Також наше повітря складається з безмежних запасів деяких первнів, що є там у ґазовому стані. І так на поверхні землі одної квадратної милі у стовпі атмосфери маємо коло 22 міл. тон азоту, 7 міл. тон кисня, 378 тон арґону, 370 тон неона (ґаз уживаний до т. зв. неонового світла у спеціяльних рурках — жарівках), 20 тон ґелія (ґаз, яким наповняють цепеліни) і т. п. Ті запаси ґазів є також практично бездонні так, що нема страху, щоб людство могло нпр. зужити ввесь кисень, без якого і так неможливо жити.

За джерела тепла.

Крім тепла, яке дістаемо від сонця найважнішими джерелами тепла і світла людини є вугілля і нафта. Як дослідили геольоги наша земля має коло 7.4 триліони тон вугілля, що вистане на 5 тисяч років, коли його зуживати так як досі. Запаси вугілля розділені дуже нерівно поміж подинокі країни світу. І так 73 прц. усього вугілля є в Північній Америці, 15 прц. у Канаді, 12 прц. має Китай, Німеччина 6 прц. Також припаси вугілля СССР і Франції вистачають для тих країв на багато літ.

Зложжя нафти, цього „пливкого золота" знаходяться тільки в небагатьох пунктах нашої землі. У Злучених Державах знаходиться коло 60% усіх світових запасів нафти. Цікаве, що спеціялісти нафтярі зперед 25 років віщували, що по тім часі всі джерела нафти вичерпаються. Одначе вони помилилися і нині ще запаси нафти на світі дуже значні. Вреж знавці кажуть, що тих запасів нафти стане найвище на 100 років. До того часу треба буде винайти штучну синтетичну нафту чи інше штучне паливо.

Джерела „білого вугілля".

Чимраз більшого значіння у світовій господарці набирає електричність, яку витворюють турбіни великих електростацій, що їх уводять у рух спадні води. Ту енерґію зовуть „білим вугіллям". Природно, що найбільші запаси тої енерґії мають краї, де є ріки з великими водопадами. На світі енерґія спадних вод може дати працю 400 міл. парових коней, з чого коло 68 міл. парових коней припадає на британську імперію, 55 міл п. к. на Злучені Держави і 22 міл. п. к. на Швецію і Норвеґію, що майже цілі є електрифіковані.

Наша доба є справжньою добою панування заліза і сталі в ужитковім виробництві. І так нпр. у 1937 р. видобули на світі коло 100 міл. тон заліза. При сьогоднішніх потребах вистане багата Америка, яка сама має запаси заліза, що можуть вистачити для потреб цілої земної продукції на 360 літ. Европейських злож заліза вистане на 110 років світового зужиття.

Поділ багатств.

З цього видно, що людство має великі запаси мінеральних скарбів ще на довгі-довгі роки. Одначе вони дуже нерівномірно розділені між поодинокими краями і народами. З таблиці уложеної згаданим Лейтом видно, що є кілька країв упривілеєних. На першому місці знаходиться британська імперя, якій бракує тільки олива та нафти; позатим вона має всяких мінеральних скарбів доволі. Далі йдуть Злучені Держави, яким брак тільки ніклю та олива, Франція спеціяльно багата вугіллям та залізом. Зате всіх майже мінеральних скарбів бракує Японії та Італії, і це саме є причиною їх імперіялістичних змагань. У доволі корисному положенні під оглядом природних скарбів є і наші землі, що віщує їм величавий господарський розвиток і самовистарчальність під кожним оглядом. — („Діло").

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (67)

Тарзана заведено на арену міста Тобос. Сильні двері відкрились і він увійшов на арену. Приявні тоботанці, що зібрались подивитись на ці змагання видали окрик одобрення. Бо Тарзан дійсно виглядав гарно. Не лиш його будова виглядала сильно, але також з цілої його фігури пробивалась шляхотність і інтеліґенція. Заповідалось на гарну боротьбу.

З другого кінця арени, теж крізь сильні двері, висунувсь на арену атарський силач. Він дійсно виглядав на велитня, що міг би боротись з биками. Та його фігура не мала тої краси і пропорції, що фігура Тарзана. Також він відбивав якусь простацьку звірячу силу, а не шляхотну. Тетан, що сидів біля короля, закликав до Тарзана: „Щасти тобі Боже, Тарзан!"

Король усміхнувся і завважив: „Він дійсно тепер щастя потребує. Бо лиш надзвичайне щастя може врятувати його від погуби. Я закладаюсь тисячу до одного, що він згине". „Я приймаю заклад", закликав Тетан. Внутрі він мав не дуже велику певність, що заклад виграє. Та не ходило йому про гроші, тільки жаль йому було приятеля.

Підійшовши на середину арени оба борці пристанули. Тарзан заложив руки на груди і спокійно міряв атарця, не зраджуючи найменшого страху. Атарець скулився, немов готовивсь до нападу. Але це не зворушило Тарзана. Тоді атарець промовив: „Я вже вбив чимало людей. І тебе це чекає". Тарзан відповів: „Я вже бачив багато, таких відважних як ти. Але вони всі вже в земли".